

A szorongásos kórképek

Bitter István

2017. november 29.

Előzmények

- **Neurózisok**
- **1980 - APA: Diagnostic and Statistic Manual (DSM) III.: Szorongásos kórképek, szomatoform kórképek, étkezési zavarok, stb.**
- **Jelenleg: DSM-5 és BNO-10**

A szorongásos betegségek felosztása-BNO-10

- Agorafóbia (pánik zavarral vagy anélkül)
- Szociális fóbia
- “Specifikus” fóbiák
- Pánik zavar
- Generalizált szorongás
- Kevert szorongásos-depressziós szindróma
- Kényszerbetegség
- Akut stressz reakció
- Posttraumatikus stressz szindróma
- Alkalmazkodási zavar (szorongással vagy kevert szorongásos és depressziós szindrómával)

Epidemiológia

KÓRKÉP	Élettartam	1 éves	1 havi
Fóbiák	14	9	6,3
Generalizált szorongás	8,5	4	----
Kényszerbetegség	3	2,1	1
Pánik betegség	2	1,3	0,5
<i>Alkohol</i>	<i>kb. 10</i>	<i>7,4</i>	<i>2,8</i>
<i>Major depresszió</i>	<i>7-10</i>	<i>5</i>	<i>1,8</i>
<i>Disztimia</i>	<i>7-10</i>	<i>5,4</i>	<i>3,3</i>

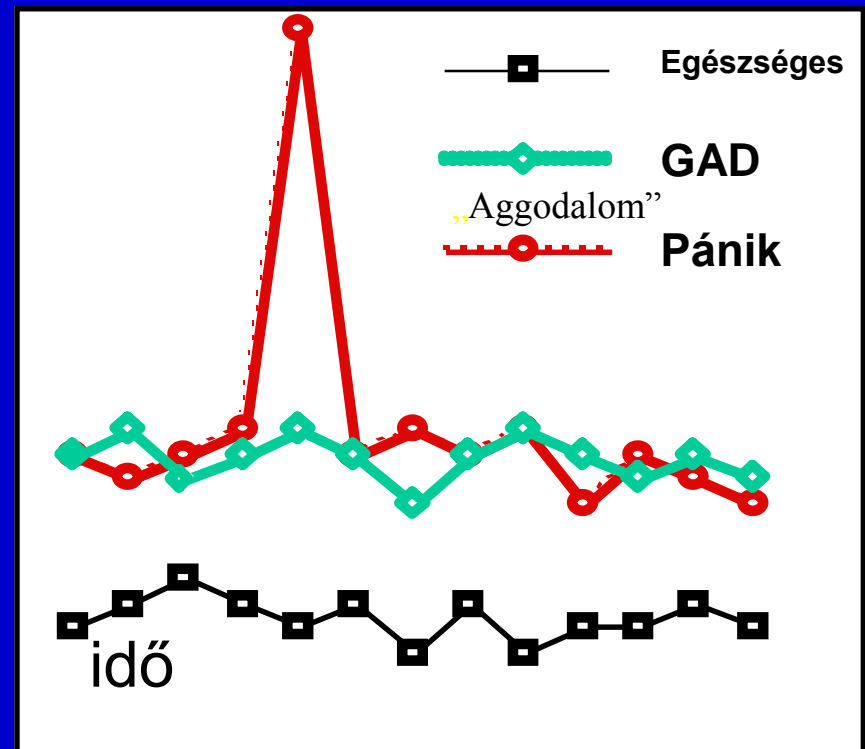
A szorongásos betegségek fontosabb jellemzői

- **Változatos tünetek (százarcú szorongás)**
 - pszichés, szomatikus, vegetatív és viselkedés tünetek (pl. elkerülő viselkedés)
- **Fluktuáló lefolyás**
- **Krónikus, gyakran progresszív lefolyás**
- **Gyakori a komorbiditás és a szövődmények**
- **Általában 2:1 a nő:férfi arány**

A szorongásos betegségek lefolyása

• **Fluktuáló,**
gyakran krónikus és
progresszív
kórképek

Szorongás
szintje

Gyakori szövődmények

- **Alkohol/gyógyszer/illegális drog abúzus és dependencia**
- **Depresszió kb. 40-60%**
- **Inszomnia**
- **Öngyilkosság: kb. 30-szoros a rizikó!**
- **Kardiovaszkuláris szövődmények kb. +9%**

A terápia orientált diagnosztika

GYÓGSZERES TERÁPIA

- A diagnózis kategoriális.
- A beteget egy dg kategóriába sorolja be.
- A terápia célja, hogy a dg-ban megállapított szindróma okait szüntesse meg (“kijavít”, “helyreállít”).

PSZICHOTERÁPIA

- A dg probléma orientált.
- A beteg jelen állapotát a célhoz viszonyítja.
- A problémák változnak az idő múlásával.
- A terápia célja a beteg egészségének és “hatékonyságának” a javítása.

A terápia orientált diagnosztika(2)

GYÓGSZERES TERÁPIA

- **A kórkimenetel a dg és a th “terméke”-univerzális kritériumok.**

PSZICHOTERÁPIA

- **A kórkimenetel kritériumai minden beteg számára különbözőek és a választott kritériumok határozzák meg a terápia céljait és módszereit.**

Agorafóbia

- **Olyan helyeken és helyzetekben jelentkezik, amelyekről nehéz vagy kellemetlen kijönni, elmenekülni vagy segítséget kapni**
- **Elkerülő viselkedés**
- **Igen gyakran szövődik pánik szindrómával**
- **Súlyos kimenetel gyakori - nehezen érthető**
- **(Trélat: “lucid insanity”)**

Pánikbetegség tünetei

- **palpitáció, tachycardia**
- **izzadás**
- **remegés**
- **légszomj**
- **fuldoklás**
- **mellkasi fájdalom**
- **hányinger, hasi panaszok**

„Analyse That” (Csak semmi pánik) Robert De Niro

- **szédülés, bizonytalanság, ájulás érzése**
- **derealizáció, deperszonalizáció**
- **megőrüléstől vagy kontroll elvesztésétől való félelem**
- **halálfélelem**
- **paraesthesiák**
- **hideg/meleg hullámok**

Pánik rohamok fajtái

- **Limitált pánik rohamok: 4-nél kevesebb tünet**
- **Spontán (pl. éjszakai) vs. szituatív**

Pánikbetegség:differenciál diagnózis

- Más pszichiátriai betegség része (pl. depresszió)
- Fontosabb szomatikus betegségek:
 - phaeochromocytoma
 - szívbetegségek
 - hyperthyreosis
 - Meniére szindróma
 - hypoglycaemia
 - temporális epilepszia

Pánikbetegség:differenciál diagnózis₂

- **Pszichotróp szerek:**
 - koffein
 - nátrium glutamát (MSG) – kínai éttermek
 - pszichostimulánsok
 - hallucinogének
 - szimpatomimetikumok (orrcseppek, fogyasztó szerek)
 - gyógyszer- és alkoholelvonási szindrómák

Szociális fóbia

- Szégyenlősség - szociális fóbia
- Többnyire gyermekkorban kezdődik
 - 20%-ban 5 éves kor előtt
 - 40%-ban 10 éves kor előtt
 - 95%-ban 20 éves kor előtt
- Körülírt vs. generalizált szociális fóbia
- Ritkán ismerik fel, a kezelés többnyire alkoholizmus miatt, felnőttkorban

Specifikus (izolált) fóbiák

- **Állatokkal kapcsolatos**
- **A természetes környezettel kapcsolatos**
- **Vérrel, sérüléssel kapcsolatos**
- **Szituációhoz kötött (hasonlatosság: agorafóbia pánik szindrómával) pl. repülés**
- **Egyéb (pl. gyerekek erős hangoktól)**

Generalizált szorongás szindróma tünetei

- **AGGODALOM**
- **Alábbi tünetekből három**
 - nyugtalanság, idegesség,
“felhúzottság” érzése
 - fáradékonyság
 - koncentráció zavarai
 - ingerlékenység
 - izomfeszülés
 - alvászavar

Generalizált szorongás: jellegzetes provokáló helyzetek

- **Fokozott elvárások**
- **Fenyegetettség**
- **Önbizalmat aláásó események**

A szorongás kognitív tünetei

1. Szenzoros-percepciós zavarok
2. Gondolkodási nehézségek
3. Fogalmi (conceptuális zavarok)

A szorongás kognitív tünetei

1. Szenzoros-percepció zavarok

- Az “agy”/gondolkodás homályos, ködös, kábult**
- A tárgyak elmosódottnak/távolinak látszanak**
- A környezet megváltozottnak/valótlannak tűnik**
- Hypervigilancia**

A szorongás kognitív tünetei

2. Gondolkodási nehézségek

- **Fontos dolgokat nem tud felidézni**
- **Zavart**
- **Képtelen kontrollálni a gondolatait**
- **Könnyen elterelődik a figyelme**
- **“Leblokkol”**

A szorongás kognitív tünetei

3. Fogalmi (conceptuális zavarok)

- Kognitív torzítás**
- A kontroll elvesztésétől való félelem**
- Balesettől, haláltól való félelem**
- Pszichiátriai betegségtől való félelem**
- Félelem attól, hogy mások negatívan értékelik**

Kognitív működési zavarok - néhány példa

- **Minden ismeretlen helyzet veszélyes**
- **A legjobb, ha minden esetben a legrosszabbra készülünk fel.**
- **Mindig erősnek és kompetensnek kell mutatkoznom.**
- **A legjobb, ha nem zavarok másokat**
- **Bolondot csinállok magamból.**
- **Nem tudom, hogy mit mondjak.**

Kevert szorongásos-depressziós szindróma

- **Szorongás + depresszió tünetei DE nem meríti ki más szorongásos vagy affektív betegség kritériumait (“küszöb alatti”)**
- **Teljesítmény és alkalmazkodási zavarokkal jár**
- **Családorvosi gyakorlatban: 8-10% pont prevalencia**

Kényszerbetegség

- **Kényszer gondolatok**
 - **Kényszerimpulzus/készítés**
- **Kényszer cselekvések**
- **“Spektrum”:**
 - **trichotillomania**
 - **patológiás játékszenvedély**
 - **kleptománia**
 - **kényszeres vásárlás**

Akut stressz szindróma

- **Súlyos stressz (pl. háború, baleset, megerőszakolás) okozza, 4 héten belül lezajlik**
- **Tünetek:**
 - **szorongás, depresszió**
 - **“flashback”**
 - **hyperarousal**
 - **elkerülő viselkedés**

Poszttraumás stressz szindróma

- **Súlyos stressz okozza, a tünetek 4 héten túl fennállnak**
- **Tünetek:**
 - szorongás, depresszió
 - “flashback”
 - hyperarousal
 - elkerülő viselkedés
- **Krónikus lefolyás, gyakori a kedvezőtlen kimenetel**

Alkalmazkodási zavar szorongással

- A mindennapi életben előforduló stresszek váltják ki - Életesemények (“life events”) - egy vagy többszörös
- Jellegzetes életszakaszok (pl. házasság, nyugdíjazás)
- Jellegzetes helyzetek (pl. orvosi beavatkozások, vizsgaidőszak)

Effects of Citalopram and Interpersonal Psychotherapy on Depression in Patients With Coronary Artery Disease

The Canadian Cardiac Randomized Evaluation of Antidepressant and Psychotherapy Efficacy (CREATE) Trial

Conclusions This trial documents the efficacy of citalopram administered in conjunction with weekly clinical management for major depression among patients with CAD and found no evidence of added value of IPT over clinical management. Based on these results and those of previous trials, citalopram or sertraline plus clinical management should be considered as a first-step treatment for patients with CAD and major depression.

Trial Registration isrctn.org Identifier: ISRCTN15858091

JAMA. 2007;297:367-379

www.jama.com

Anxiolitikus farmakoterápia

- **Benzodiazepinek**
- **5 HT_{1A} ligandok:**
bupiron
- **Antidepresszív**
szerek:
 - **SSRI:**
 - **es/citalopram**
 - **fluoxetin**
 - **fluvoxamine**
 - **paroxetin**
 - **sertralin**
 - **MAO-I (Mono Amino Oxidase Inhibitors)**
 - **RIMA (Reversible Inhibitor of MAO-A)**
 - **Moclobemid**
 - **Dual action AD-s**
 - **venlafloxin**
 - **Tri- and tetraciklusos (régí) szerek**
 - **pl. imipramin, maprotilin**